

Aleg. 38.

Sprawozdanie

z czynności Wydziału krajowego w sprawie przemysłu
domowego i drobnego.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z dnia 20. lipca 1880. co następuje:

„1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o dokonaniem utworzeniu kuratoryi dla spraw rękodzielniczych oraz przemysłu domowego i drobnego.

„2. Sejm zatwierdza przedstawiony przez Wydział krajowy statut tejże kuratoryi, z wyjątkiem §. 12., który ma brzmieć jak następuje:

„Obowiązki sekretarza niemniej czynności manipulacyjne kuratoryi pełnią urzędnicy wyznaczeni przez Wydział krajowy na wniosek kuratoryi. O ich wynagrodzeniu stanowi Wydział krajowy.“

„3. Sejm udziela Wydziałowi krajowemu z funduszków krajowych kredytu w rocznej sumie po 5.000 zł. w. a. na lata 1880. i 1881. na cele zakładania szkół przemysłowych tudzież popierania rękodzielnictwa i przemysłu domowego, i zezwala, aby każdy z tychże kredytów płynnym był przez dwa po sobie następujące lata.

„4. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby zwrócił uwagę swoją w celu podniesienia bardzo ważnej, a zaniedbanej dzisiaj gałęzi przemysłu domowego t. j. na domowy wyrób płótna po wsiach i odpowiednie wnioski przedłożył na przyszłej sesji sejmowej.

„5. Sejm znosi uchwałę z dnia 16. października 1878, przyznającą warunkowo Towarzystwu Tatrzańskiemu od roku 1879. począwszy przez pięć lat na utrzymanie szkoły snycerskiej w Zakopanem roczny zasiłek w kwocie 600 zł. w. a., i upoważnia Wydział krajowy:

„a) aby po stwierdzeniu przez kuratoryę należytego stanu szkoły snycerskiej w Zakopanem wypłacił Towarzystwu Tatrzańskiemu sumę 620 zł. w. a. jako nie pobraną w latach 1879. i 1880. resztę tegoż zasiłku;

„b) aby w latach następnych 1881., 1882. i 1883. wypłacał jedną połowę wspomnianego zasiłku w rocznej sumie 300 zł. w. a. Towarzystwu Tatrzańskiemu na pokrycie kosztów utrzymania szkoły snycerstwa w Zakopanem, jeśli kuratorya dla spraw przemysłu domowego stan tejże szkoły za odpowiedni uzna, — drugą zaś połowę zarządowi szkoły snycerstwa w Zakopanem, jeżeli c. k. Rząd przyzna Wydziałowi krajowemu prawo do udziału w zarządzie szkoły,

„wykonywać się mające albo bezpośrednio, albo za pośrednictwem organu przez Wydział krajowy „wskazanego.

„6. Sejm wyznacza na pokrycie kosztów założenia szkoły dla przemysłu garncarskiego „we Lwowie jednorazowy zasiłek do wysokości 3.600 zł. w. a. a na utrzymanie tej szkoły roczny „zasiłek w kwocie 2.000 zł. w. a. na lat pięć, począwszy od roku 1881. i upoważnia Wydział kra- „jowy do wypłacania zasiłków powyższych pod warunkiem, że Wydziałowi krajowemu przyznanem „będzie prawo udziału w zarządzie szkoły wykonywać się mające albo bezpośrednio, albo za po- „średnictwem kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego. Wydatki te w latach 1880. „i 1881. pokryte będą z funduszków przeznaczonych w budżetach funduszu krajowego w tych latach „na szkoły rękodzielnicze i popieranie przemysłu domowego.

„7. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia umowy z panem Leonardem Mar- „conim, profesorem c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, względem udzielenia z funduszu krajowo- „wego pożyczki bezprocentowej w kwocie 5.000 zł. w. a. na przedsiębiorstwo wyrobów z alabastru „w Brzozdowcach w powiecie Bobreckim pod warunkiem, że pan Marconi pożyczkę tę zabezpieczy „według wymagań Wydziału krajowego i zobowiąże się spłacić takową w ośmiu równych ratach „rocznych, począwszy od trzeciego roku po wypłacie. W kontrakt ten mają wejść również takie „warunki, któreby zabezpieczyły ludności okolicznej możliwość zarobku i wykształcenia się w sztuce „rzeźbiarskiej. Na pokrycie wydatku tego otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt dodatkowy „na rok 1880. do wysokości 5.000 zł. w. a.“

Uchwałę powyższą podał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. września 1881 L. 36.158 do wiadomości Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego z wezwaniem, ażeby stósownie do ustępu 2. tejże uchwały przedłożyła mu wnioski swe w przedmiocie obsadzenia posad funkcyjaryszy Kuratoryi.

Temże samem rozporządzeniem polecił Wydział krajowy Kuratoryi w myśl ustępu 4. uchwały Wysokiego Sejmu zbadanie stanu domowego przemysłu tkackiego w kraju i ob- myślenie środków do podniesienia tej gałęzi przemysłu domowego.

W skutek polecenia tego wydelegowała Kuratorya z przyzwoleniem Wydziału krajowego członków swych pp. Augusta Schellenberga i Ludwika Wierzbickiego do zbadania na miejscu stanu i potrzeb przemysłu tkackiego w powiatach Jasielskim, Krośnieńskim i Rzeszowskim. Z re- lacji zaś delegatów Kuratoryi, którzy w podróży swej odbytej w ciągu wiosny b. r. głównie zwró- cili uwagę na Błażowę w powiecie Rzeszowskim i Korczynę w powiecie Krośnieńskim, oraz z poda- nia, jakie otrzymał Wydział krajowy w tej samej sprawie od Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie (z dnia 20. lipca b. r. L. 230), wynika co następuje:

Podług dat zebranych przez Izbę handlową i przemysłową w najnowszym czasie znaj- duje się:

1. w Korczynie

samoistnych czyli koncesyonowanych tkaczów 8; trudniących się tkactwem pobocznie jako przemysłem domowym 400, z których 50 osób pojedynczych, a 350 całych rodzin przeciętnie po 3 osoby.

W okolicy Korczyny, a mianowicie w miejscowościach Kombornia i Wola Komborska w powiecie Krośnieńskim, tudzież w Jabłownicy polskiej, Jasionicy, Woli Jasińskiej, Malinówce i Orzechówce w powiecie Brzozowskim zajmuje się tkactwem co najmniej 150 rodzin.

Ilość warsztatów wynosi w Korczynie 408 a krosien 816, zaś w okolicy Korczyny warsztatów 204 a krosien 408.

2. w Błażowie

rodzin przeciętnie po 3 osoby trudniących się tkactwem jako przemysłem domowym 112.

W okolicy, a mianowicie w miejscowościach Konkółówka, Białka, Futoma, Piątkowa, Ujazdy i Barycz zajmuje się tkactwem 368 rodzin.

Ilość warsztatów wynosi w Białowie i okolicy 674.

3. W Komarnie i okolicznych wsiach powiatu Rudeńskiego ogółem 178 warsztatów tkackich. We wszystkich miejscowościach powyższych znajduje się przemysł tkacki w stanie upadku.

I tak n. p. Korczyna, która produkowała dawniej po 1.000 sztuk (po 60 łokci) płótna tygodniowo, wyrabia obecnie tylko po 300 sztuk, z których $\frac{2}{3}$ stanowią wyroby na worki. Zarobek zaś tkacza wynosi tygodniowo zaledwie 1 zł.

Do zmniejszenia się odbytu domowych wyrobów tkackich przyczyniła się niewątpliwie w znacznej mierze konkurencja wyrobów fabrycznych. Stanowczy cios jednak zadało przemysłowi tkackiemu w wymienionych wyżej miejscowościach dopiero zaprowadzenie dostaw dla wojska w drodze wielkich przedsiębiorstw, w skutek którego ustało nagle zakupywanie płótna domowego wyrobu na potrzeby wojska za pośrednictwem Komisji mundurowej w Jarosławiu. Utraciwszy bowiem dostawy dla wojska, nie umiała ludność trudniąca się przemysłem tkackim znaleźć nowych dróg odbytu, a ubożając z dniem każdym, pomimo pracowitości i zręczności, popadła w stan zupełnej zależności od pośredników-handlarzy, którzy dostarczają jej na kredyt materiałów do wyrobów po cenach wygórowanych, a wyroby zakupują hurtownie po cenach jakie sami oznaczają.

W obec powyższego stanu rzeczy utworzenie szkoły tkactwa, o którą się gmina miasta Korczyny i Wydział powiatowy w Krośnie swego czasu upominały, nie osiągnęłoby zdaniem kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego zamierzonego skutku, zwłaszcza że ludności trudniącej się przemysłem tkackim i bez szkoły fachowej nie zbywa na biegłości w rzemiośle. Natomiast sądzą wyżej wspomnieni delegaci kuratoryi, że do podniesienia przemysłu tkackiego przyczynić by się mógł nauczyciel wędrowny, który by obznajomił tkaczy z nowszymi ulepszeniami warsztatów tkackich i nauczył ich z ulepszeń tych korzystać. Nie ulega dalej wątpliwości, że reaktywowanie komisji mundurowej w Jarosławiu w celu zakupywania wyrobów na potrzeby wojska wprost od producentów, wywarło by na przemysł tkacki wpływ bardzo pomyślny. — Upatrując jednak najgłówniejszy powód upadku przemysłu tkackiego w wyzyskiwaniu tkaczy przez handlarzy, mniema kuratorya, że należałoby przedewszystkiem postarać się o uwolnienie ludności tkactwem się trudniącej z rąk lichwy handlowej, a za najskuteczniejszy środek do tego celu wiodący uważa zorganizowanie pracy za pomocą stowarzyszeń tkaczy ku wspólnemu zakupywaniu materiału do wyrobów i pośredniczeniu w ich sprzedaży.

Użycie środka zaproponowanego tak przez kuratoryę jako też przez Izbę handlową i przemysłową tem więcej się zaleca, że — jak delegaci kuratoryi mieli sposobność stwierdzić, — pomiędzy ludnością tkacką Białowoy i Korczyny objawił się już popęd do tworzenia stowarzyszeń, i że w obudwóch tych miejscowościach znajdują się osoby mające chęć i odpowiednie kwalifikacye do ujęcia steru stowarzyszeń w swoje ręce. — Stowarzyszenia te jednak, mając zakupywać hurtownie materiał i udzielać stowarzyszonym kredytu tak w postaci materiału jako też zaliczek na wyroby, wtedy tylko mogą działać ze skutkiem, jeżeli będą rozporządzały już od chwili zawiązania się znacznie szerszymi kapitałami. Kapitałów tych zaś ani niepodobna zebrać odrazu z wkładek zubożałych stowarzyszonych, ani też niema widoku uzyskać w instytucjach prywatnych drogą kredytu, któryby stowarzyszeń zbyt ciężko nie obciążał. — Zachodzi przeto potrzeba udzielenia stowarzyszeniom pomocy materialnej z funduszów publicznych, a za najwłaściwszą formę tej pomocy uważa Wydział krajowy pożyczki na niski procent, które by stowarzyszenia zobowiązane były spłacić ratami w pewnym dłuższym przeciągu czasu.

Z tych powodów zajęła się Kuratorya dla spraw przemysłu domowego i drobnego wypracowaniem statutu dla stowarzyszeń tkackich. Wydział krajowy zaś przyszedł w pomoc tkaczom na razie w ten sposób, że polecił zarządom szpitali krajowych, ażeby przy zaopatrywaniu szpitali w potrzebne płótno o ile możności uwzględniały krajowe wyroby tkackie. — Uprzedziwszy dalej pismem z dnia 1. lipca r. b. L. 30.042. proboszcza w Białowie ks. Markiewicza

i administratora parafii w Korczyni ks. Radwańskiego, zajmujących się gorliwie losem tkaczy tamtejszych, o gotowości swej do poparcia ich usiłowań, ma zaszczyt przedłożyć obecnie Wysokiemu Sejmowi wniosek o przyzwolenie na pożyczki dla związać się mających stowarzyszeń tkaczy kredytu w takiej wysokości, w jakiej kredyt ten potrzebnym jest na udzielenie pożyczek dwóm stowarzyszeniom.

Ustę 5. przywiedzionej na wstępie uchwały Wysokiego Sejmu, tyczący się szkoły snycerstwa w Zakopanem, podał Wydział krajowy pismem z dnia 24. września 1880. L. 36.158. do wiadomości c. k. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie i Zarządu Towarzystwa Tatrzańskiego. — Następnie zaś zaasygnował w myśl ustępu 5. a) i b) uchwały, na podstawie wniosków kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, rozporządzeniem z dnia 25. marca b. r. L. 11.063. Towarzystwu Tatrzańskiemu kwotę 620 złr. jako nie pobraną resztę zasiłku przyznanego przez Wysoki Sejm na utrzymanie szkoły snycerstwa w Zakopanem w latach 1879. i 1880. a rozporządzeniem z dnia 5. kwietnia r. b. L. 15.883., ze względu na naglące potrzeby szkoły, wymienionemu Towarzystwu oraz Zarządowi szkoły po 300 złr. tytułem zasiłków przyznanych przez Wysoki Sejm na tenże sam cel na r. 1881. — Wypłacając jednakże zasiłki na rok 1881, oznajmił Wydział krajowy równocześnie c. k. Prezydium Namiestnictwa, że wypłatę subwencji z funduszu krajowego przeznaczonej dla zarządu szkoły na r. 1882. poprzedzić musi przychylenie się c. k. Rządu do warunku przez Wysoki Sejm postawionego.

Wiadomość o postanowieniu, jakie powziął c. k. Rząd w sprawie szkoły snycerstwa w Zakopanem w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. lipca 1880., otrzymał Wydział krajowy dopiero odezwą c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 8. czerwca r. b. L. 4.666. — Odezwą tą bowiem nadesłało c. k. Prezydium Namiestnictwa z upoważnienia c. k. Ministerstwa handlu projekt statutu organizacyi szkoły Zakopańskiej, w którym udział Wydziału krajowego w zarządzie szkoły określonym został w ten sposób, że przyznano Wydziałowi krajowemu prawo mianowania 2. delegatów do wydziału szkolnego, który podług statutu ma wykonywać bezpośredni nadzór nad szkołą.

Zasiągnąwszy zdania kuratoryi co do powyższego projektu w ogóle, a w szczególności co do postanowień jego mających uczynić zadość warunkowi, od którego Wysoki Sejm uczynił zawisłą wypłatę zasiłków przyznanych zarządowi szkoły, postanowił Wydział krajowy zgodnie z opinią kuratoryi przyjąć projekt statutu bez zmiany i zawiadomił o decyzji tej c. k. Prezydium Namiestnictwa odezwą z dnia 1. lipca r. b. L. 30.045. Równocześnie zaś powołał na podstawie wniosku Kuratoryi na delegatów swych w wydziale szkolnym pp. Dra Tytusa Chałubińskiego z Krakowa i Adama Uznańskiego, Prezesa Wydziału powiatowego w Nowym Targu.

Nadmienić należy, że szkoła snycerstwa w Zakopanem w rozwoju swym zrobiła znów znaczny postęp. Liczbę nauczycieli bowiem pomnożył c. k. Rząd w ciągu bieżącego roku szkolnego o dwóch t. j. p. Antoniego Seletzky'ego, powołanego z rocznem wynagrodzeniem w kwocie 700 złr. na nauczyciela wyrobów stolarskich oraz tymczasowego kierownika szkoły — w zastępstwie właściwego kierownika p. Neuzila, który przez kurs zimowy z rozporządzenia c. k. Ministerstwa handlu pełnił obowiązki nauczyciela przy technologicznem Muzeum przemysłowem w Wiedniu — oraz p. Franciszka Galletha, któremu nadano przy szkole posadę aspiranta warsztatowego kierownika dla wyrobów snycerskich z roczną remuneracją w kwocie 720 złr.; — liczba zaś uczniów wzrosła w bieżącym roku szkolnym do 30.

W sprawie założenia szkoły dla przemysłu garncarskiego we Lwowie nadeszło w odpowiedzi na odezwę z dnia 24. września 1880 L. 36.158, którą Wydział krajowy podał do wiadomości c. k. Prezydium Namiestnictwa ustę 6. przywiedzionej na wstępie uchwały Wysokiego Sejmu, pismo tegoż Prezydium z dnia 30. lipca r. b. L. 6993. Podług pisma tego oznajmił J.E. p. Minister handlu reskryptem z dnia 17. lipca r. b. L. 33.832/80, że się zgadza z zapatrywaniami objawionemi przez Wydział krajowy w przedmiocie założenia szkoły dla przemysłu garncarskiego we Lwowie i życzeniami wyrażonemi w tej sprawie przez Wysoki Sejm, a żądany

udział w zarządzie szkoły przyznaje Wydziałowi krajowemu tem chętniej, że projektowany zakład naukowy ma być zorganizowany i prowadzony z zastosowaniem do specjalnych potrzeb kraju i odrębności tutejszych, przeto wymagać będzie ciągłego kierownictwa i wpływu ze strony ciał i organów reprezentujących interesa kraju; że dalej zgadza się na warunki, pod którymi reprezentacja miasta Lwowa uchwaliła przyczynić się do utrzymania szkoły roczną subwencją w kwocie 1000 zł.; że wreszcie przyjmuje również warunek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, — która przeznaczając z funduszków swych 500 zł. na szkołę, zastrzegła sobie udział w jej zarządzie — w przypuszczeniu, że Izba zechce stale się przyczynić do utrzymania szkoły.

Zdaniem jednak JE. p. Ministra handlu Wydział krajowy w projekcie swym za wysoko preliminował roczne koszta utrzymania szkoły, zwłaszcza że szkoła ta może i powinna być tylko stopniowo uposażaną i że zamierzono ją połączyć organicznie z lwowskim muzeum przemysłowym, z czem p. Minister również się zgadza. Nadto zaś wyraził p. Minister oczekiwanie, że gmina miasta Lwowa nie poprzestanie na wyznaczonej już subwencji, która zdaje się p. Ministrowi zbyt szczupłą i nie odpowiadającą zobowiązaniom jakie zazwyczaj przyjmują na siebie gminy przy zakładaniu fachowych szkół przemysłowych, ale zobowiąże się do ponoszenia kosztów pomieszczenia szkoły, jej opału, oświetlenia, usługi i utrzymania w niej czystości.

Udzielając Wydziałowi krajowemu treść powyższego reskryptu, dodało c. k. Prezydium Namiestnictwa ze swej strony, że z polecenia JE. p. Ministra handlu wzywa jednocześnie p. Wincentego Tschirschnitza, kierownika szkoły rysunków i modelowania przy muzeum Miejskiem, aby się zajął wypracowaniem zarysów statutu, planu nauki oraz regulaminu szkolnego i warsztatowego dla projektowanej szkoły, a z reprezentacją miasta Lwowa i tutejszą Izbą handlową i przemysłową wznawia rokowania co do przyjęcia zobowiązań, wskazanych w reskrypcie JE. p. Ministra handlu. Dalszy los projektu założenia szkoły dla przemysłu garncarskiego we Lwowie zawisł przeto na razie od wyniku wspomnianych rokowań.

W skutek ustępu 7go przywiedzonej na wstępie uchwały Wysokiego Sejmu wezwał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. września 1880. Kuratoryę dla spraw przemysłu domowego i drobnego, ażeby mu przedłożyła projekt umowy zawrzeć się mającej z p. Leonardem Marconim, profesorem c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, względem udzielenia z funduszu krajowego bezprocentowej pożyczki na przedsiębiorstwo wyrobów z alabastru w Brzozdowcach. Otrzymawszy zaś żądany projekt, ułożył na podstawie tegoż projektu i zawarł z p. Marconim dnia 8. kwietnia r. b. notaryalną umowę, której odpis ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi /., a bezpośrednio po zawarciu umowy wypłacił p. Marconiemu przyznaną mu przez Wysoki Sejm pożyczkę w kwocie 5000 zł. w. a. Podług Art. I. ustępu 1go zawartej umowy, zakład wyrobów z alabastru w Brzozdowcach wraz z warsztatem wzorowym otwartym być ma najpóźniej w jesieni r. b.

Obok spraw przemysłu domowego i drobnego, wskazanych uchwałą Wysokiego Sejmu, zajmowały Wydział krajowy w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem jeszcze następujące:

I. Sprawy szkół dla podniesienia przemysłu domowego, założonych przed 23cim czerwca 1880.

1. Szkoła koszykarstwa w Jarosławiu.

Na utrzymanie szkoły tej w r. 1881 wyznaczył Wydział krajowy w skutek podania komitetu nadzorczego szkoły, na podstawie wniosku kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, zasiłek w kwocie 1000 zł. w. a., i zaasygnował zasiłek ten Komitetowi nadzorczemu w dwóch ratach, rozporządzeniami z dnia 21. grudnia 1880 L. 56.996 i z dnia 25. marca r. b. L. 7985. Dalej zatwierdził Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 29. marca r. b. L. 13625 przedłożone przez Komitet nadzorczy projekta statutu organizacyjnego i planu nauk szkoły. — Odezwał zaś c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 29. Lipca r. b. L. 6926 otrzymał zawiadomienie, że c. k. Ministerstwo handlu, zgodziwszy się również na wspomniane projekta, ze względu na silną frekwencyę

szkoły Jarosławskiej i uregulowany statutem i planem naukowym postęp w tej szkole, przyznało na utrzymanie jej w r. 1881. subwencyę ze skarbu Państwa w kwocie 500 zł. w. a.

2. Szkoła koszykarstwa w Rudniku.

W sprawie szkoły powyższej otrzymał Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Nisku protest p. hr. Ferdynanda Hompescha, właściciela szkoły, przeciw poddaniu szkoły pod władzę Komitetu nadzorczego, który utworzył się był dla szkoły tej z inicjatywy wymienionego Wydziału powiatowego. Treść protestu tego udzielił Wydział krajowy c. k. Prezydum Namiestnictwa odezwą z dnia 22. września 1880. L. 40.401, a pozostawiając dalsze zasilanie szkoły ze skarbu Państwa uznaniu c. k. Rządu, zaprzestał odtąd popierać zakład zasiłkami z funduszu krajowego.

3. Kurs koszykarstwa przy c. k. Seminaryum nauczycielskiem żeńskim w Krakowie.

Podobnie jak na rok szkolny 1878/79 udzielił Wydział krajowy w skutek podania Dyrekcyi Seminaryum, na podstawie wniosku Kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, także po 200 zł. na pokrycie płacy nauczycielki kursu w latach szkolnych 1879/80 i 1880/81.

4. Szkoła garncarstwa w Kołomyi.

Odezwą z dnia 27. lutego r. b. L. 1.616 zawiadomiło c. k. Prezydum Namiestnictwa Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo handlu zamierza szkołę garncarstwa w Kołomyi przekształcić na zakład fachowy, w którymby i artystyczna strona nauki garncarstwa była uwzględnioną, i w tym celu ustanowić przy szkole tej nauczyciela dla nauki rysunków i ceramicznej dekoracyi w osobie p. Tadeusza Sikorskiego. Nauczyciel ten, któremu c. k. Ministerstwo handlu wyznaczyło roczne wynagrodzenie w kwocie 900 złr., miał podług odezwy c. k. Prezydum Namiestnictwa objąć posadę w Kołomyi w sierpniu r. b.

Nadmienić jeszcze wypada, że Wydział krajowy zmuszonym był odmówić uznania rachunków, które zarząd szkoły garncarstwa w Kołomyi przedłożył mu z użycia subwencyi krajowej, udzielonej swego czasu na założenie szkoły, a to z powodu, że subwencya ta zużyta została wbrew przeznaczeniu swemu w znacznej części na bieżące potrzeby szkoły. Udzielając zaś decyzję swą w tej sprawie rozporządzeniem z dnia 12. kwietnia r. b. L. 13.460 Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi, podał Wydział krajowy jednocześnie stan rzeczy do wiadomości c. k. Prezydum Namiestnictwa.

II. Sprawy szkół dla podniesienia przemysłu domowego, nowo założonych lub założyc się mających.

1. Szkołki koszykarstwa w Bolesławiu i Gręboszowie (powiecie Dąbrowskim).

Projekt założenia szkółek koszykarstwa w powiecie Dąbrowskim, z którym Wydział powiatowy w Dąbrowie wystąpił już w r. 1878, badała z polecenia Wydziału krajowego Kuratorya dla spraw przemysłu domowego i drobnego. Znalazszy zaś, że warunki miejscowe przemawiają za projektem Wydziału powiatowego, przedłożyła Wydziałowi krajowemu wniosek, ażeby uwzględnił prośbę Wydziału powiatowego o udzielenie subwencyi z funduszu krajowego w kwocie 800 złr. na pokrycie kosztów założenia szkółek koszykarstwa w powiecie Dąbrowskim.

W myśl wniosku tego zaasynował Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Dąbrowie rozporządzeniami z dnia 2. listopada 1880. L. 49.384 i z dnia 5. kwietnia r. b. L. 15.884 po 400 złr. w. a. Wydział powiatowy zaś, przysposobiwszy sobie poprzednio instruktorów dla szkółek założyc się mających z uczniów, których swoim kosztem dał wykształcić w szkole koszykarstwa w Jarosławiu, użył otrzymanego zasiłku na założenie szkółek koszykarstwa w Bolesławiu i Gręboszowie.

2. Projekt założenia Szkoły koszykarstwa w Stanisławowie.

Reprezentacya miasta Stanisławowa zamierzała pierwotnie założyc w Stanisławowie równocześnie szkołę wyrobów z drzewa i szkołę koszykarstwa. Porozumiawszy się jednak z p. Ludwikiem Wierzbickim, który badał sprawę na miejscu jako delegat Kuratoryi dla spraw prze-

mysłu domowego i drobnego, doniosła Kuratorji pismem z dnia 6. lipca 1880. L. 4.862, że postanowiła :

1) odstąpić na razie od zamiaru założenia szkoły wyrobów z drzewa, a mianowicie stolarstwa, tokarstwa i snycerstwa, dla braku odpowiednich nauczycieli, natomiast wyznaczyć stypendyum dla ucznia stanisławowskiej szkoły realnej z obowiązkiem wykształcenia się na nauczyciela w powyższym zawodzie ;

2) założyć w Stanisławowie szkołę koszykarstwa przeważnie na wyroby w handlu i gospodarstwie mające.

Podług tegoż samego pisma gmina miasta Stanisławowa zobowiązała się dostarczyć projektowanej szkole pomieszczenie, opał, oświetlenie i usługę a na zaopatrzenie ją w środki naukowe wyznaczyła kwotę 300 złr. w. a.

Wskutek powyższej deklaracyi oznajmił Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Kuratorji Magistratowi miasta Stanisławowa rozporządzeniem z dnia 5. kwietnia r. b. l. 15.885, że się zgadza w zasadzie na projekt założenia szkoły koszykarstwa w Stanisławowie, oraz że uwzględniając prośbę reprezentacyi miasta wyszle kosztem funduszu krajowego odpowiedniego kandydata na najbliższy kurs koszykarstwa w technologicznym muzeum przemysłowym w Wiedniu, celem wykształcenia kandydata tego na nauczyciela dla szkoły koszykarstwa w Stanisławowie.

3. Do projektów, które Wydział krajowy wymienił w sprawozdaniu swem z dnia 23. czerwca 1880. l. 26547 jako będące przedmiotem badania Kuratorji dla spraw przemysłu domowego i drobnego, przybyły w ciągu peryodu objętego niniejszem sprawozdaniem :

- a) projekt założenia szkoły koszykarstwa w Kańczudze pow. Łańcuckim, i
- b) projekt założenia szkoły garncarstwa w Kołaczycach pow. Jasielskim.

III. Inne sprawy :

1. Na wniosek kierownika szkoły snycerstwa w Zakopanem, poparty przez c. k. Prezydum Namiestnictwa, udzielił Wydział krajowy z funduszu przeznaczonego na popieranie przemysłu domowego rozporządzeniem z dnia 22. września 1880. ld 26.703 b. uczniowi tejże szkoły Michałowi Królowi zasiłek w kwocie 400 złr. w. a. na odbycie kursu snycerstwa w tech. Muzeum przemysłowym w Wiedniu.

2. Na wniosek kuratorji dla spraw przemysłu domowego i drobnego udzielono rozporządzeniem z dnia 1. lipca r. b. l. 30.041 Józefowi Kudłatemu, b. uczniowi szkoły snycerstwa w Zakopanem, zasiłek w kwocie 30 złr. w. a. na sprawienie potrzebnych mu narzędzi.

3. Przy zakładaniu szkół dla podniesienia przemysłu domowego w kraju dał się mocno uczuć brak nauczycieli fachowych władających językami krajowemi, jak to już Wydział krajowy miał zaszczyt nadmienić wyżej omawiając projekt założenia szkoły koszykarstwa w Stanisławowie.

Ażeby brak ten usunąć, postanowił Wydział krajowy na wniosek Kuratorji wysłać kosztem funduszu krajowego po dwóch uczniów na najbliższe kursa koszykarstwa i snycerstwa w technologicznym Muzeum przemysłowym w Wiedniu. Kiedy zaś Wydział krajowy zapewnił sobie u Dyrekcyi muzeum przyjęcie swych stypendystów, wezwwała Kuratorja zarządy szkół snycerstwa w Rymanowie i Zakopanem oraz szkół koszykarstwa w Jarosławiu, Rudniku i powiecie Dąbrowskim, ażeby zaproponowały kandydatów na wyznaczone przez Wydział krajowy stypendya o rocznych 300 złr. dla uczniów koszykarstwa, a 400 złr. dla uczniów snycerstwa.

Wskutek wezwania powyższego przedstawił

a) na kurs snycerstwa :

zarząd szkoły w Rymanowie kandydatów	2
" " " Zakopanem "	2
	4
razem	4

b) na kurs koszykarstwa:

zarząd szkoły w Jarosławiu kandydatów	2
„ „ „ Rudniku „	3
„ „ „ pow. Dąbrowskim kandydata	1
razem	6

z pomiędzy których Wydział krajowy uwzględnił rozporządzeniem z dnia 19. Września r. b. l. 43899 po jednym uczniu szkół w Rymanowie, Zakopanem, Jarosławiu i Rudniku.

4. Nakoniec zasługuje jeszcze na wzmiankę, że Wydział krajowy na wniosek Kuratoryi postanowił poprzeć pożyteczne wydawnictwo Muzeum przemysłowego we Lwowie pod tytułem „Wzory wyrobów przemysłu domowego“ przez zakupienie 25 egzemplarzy każdej seryi tegoż wydawnictwa po cenie 4 złr. 50 ct. za seryę. Z zakupionych zaś egzemplarzy wydanych dotąd seryi I i II udzielił zgodnie z propozycją Rady szkolnej krajowej, której zdania w tej sprawie zasięgał, bezpłatnie po 1 egzemplarzu seminariom nauczycielskim żeńskim w Krakowie, Lwowie i Przemyślu, szkołom wydziałowym żeńskim w Krakowie, Lwowie, Przemyślu, Rzeszowie, Stanisławowie i Tarnopolu, tudzież szkołom żeńskim PP. Prezentek w Krakowie i PP. Benedyktynk obrz. łać. i obrz. orm. we Lwowie.

Przy tej sposobności nie od rzeczy będzie nadmienić, że zarząd lwowskiego muzeum przemysłowego, nie poprzestając na podjętem świeżo wydawnictwie wzorów przemysłu domowego, pragnie zakres działalności Muzeum rozszerzyć jeszcze i w innych kierunkach, a mianowicie widzi potrzebę wydawania peryodycznego pisma artystyczno-przemysłowego, urządzenia odlewni modeli gipsowych i zakładu fotolitograficznego, celem zaopatrywania szkół krajowych w odpowiednie okazy, urządzenia corocznych wystaw specjalnych przy muzeum i t. p.

Wykonanie projektów zarządu Muzeum oddałoby niewątpliwie tak przemysłowi krajowemu w ogóle jakoteż i przemysłowi domowemu nieocenione usługi. Na razie jednakże rozszerzeniu działalności muzeum we wskazanym kierunku stoi na przeszkodzie zbyt szczupłe uposażenie zakładu, które nie wystarcza nawet na pokrycie kosztów podjętego wydawnictwa.

Na podstawie wyводу powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do udzielenia stowarzyszeniom tkaczy, które się zawiązały lub zawiążą w kraju, ażeby ułatwić stowarzyszonym uzyskanie kredytu, oraz w celu pośredniczenia w zakupie materiału do wyrobów tkackich i w sprzedaży tychże wyrobów, pożyczek z funduszu krajowego na niski procent zwrotnych w ratach.

2. Na pokrycie wydatków spowodowanych udzieleniem pożyczek tego rodzaju otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 6.000 złr. w. a. na rok 1882.

Lwów dnia 19. września 1881.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z W. Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:
Dr. Zyblikiewicz w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego

Akt notaryalny.

Między p. Leonardem Marconim, c. k. profesorem Szkoły politechnicznej we Lwowie, a Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zawartą zostaje umowa o bezprocentową pożyczkę z funduszu krajowego na założenie Zakładu wyrobów z alabastru w Brzozdowcach.

Art. I.

C. k. profesor Szkoły politechnicznej we Lwowie, Leonard Marconi, zamierza założyć w mieście Brzozdowcach Zakład wyrobów z alabastru wraz z warsztatem wzorowym; gdy wszakże nie ma ku temu dostatecznego funduszu, Wydział krajowy, popierając rozwój przemysłu krajowego, udziela p. Leonardowi Marconiemu na przedsiębiorstwo wyrobów z alabastru w Brzozdowcach bezprocentową pożyczkę w kwocie pięciu tysięcy złotych w. a. z funduszu krajowego, wszakże pod następującymi warunkami:

1. Zakład wyrobów z alabastru wraz z warsztatem wzorowym otwarty ma być w mieście Brzozdowcach najpóźniej do jesieni bieżącego roku 1881.

2. W Zakładzie tym będą wyrabiane:

- a) wszystkie roboty według zamówienia stron, o ile takowe z alabastru wykonywać się dadzą;
- b) przedmioty jako okazy przemysłu, które w kraju Królestwa polskiego i za granicą znaleźć mogą popyt, przedewszystkiem jednak takie, jakie dawniej w tej miejscowości wykonywano, mianowicie: wazy, kolumny, postumenta, konsole do zegarów, konsole pod lampy, wreszcie drobne przedmioty, służące do użytku i ozdoby, jak popielniczki, kałamarze, podstawki, przyciski i t. p.;
- c) przedmioty rozmiarów większych, jak kominki, blaty do stołów, lichtarze i t. p.

3. Pan Leonard Marconi winien zwrócić wszelkie usiłowania ku temu, by dostarczając początkowo przy założeniu Zakładu i warsztatów wzorowych robotników obcych, zastąpił ich z czasem miejscowymi, i w tym celu zaraz od początku istnienia Zakładu zachęcał i przyciągał do roboty młodzież miejscową.

4. Od chwili, gdy miejscowi robotnicy nabiorą pewnej biegłości w wyrabianiu przedmiotów z alabastru, obowiązany pan Leonard Marconi powierzać im przed innymi wykonanie tych robót; przyczem atoli winien zwracać uwagę na kierunek robót tego rodzaju, ażeby każdy z robotników w chwilach wolnych od pracy koło gospodarstwa mógł samodzielnie wykonywać w domu pojedyncze przedmioty.

5. Pan Leonard Marconi winien starać się o to, ażeby przedmioty, wykonane przez miejscowych robotników, — o ile takowe według jego wskazówek lub z jego polecenia wykonanymi zostały, — miały odbyć, a względnie znachodziły kupców; gdyby zaś tego na razie dokonać nie zdołał, — obowiązany przedmioty takie ewentualnie sam nabywać dla Zakładu wyrobów, i tem samem zapewnić miejscowej ludności jakkolwiek skromny, ale pewny zarobek.

6. O pozyskanie kamieniołomów lub prawa eksploataowania tychże, obowiązuje się p. Leonard Marconi sam starać i takowe własnym kosztem eksploatawać. — Obowiązuje się również sprzedawać miejscowej ludności na żądanie alabaster, do wykonania przedmiotów potrzebny, po cenie, która nie może być wyższą, niż własne koszta eksploatacyi, nawet w takim razie, jeżeliby te roboty dla innych osób przeznaczone, bez wpływu i kierunku p. Leonarda Marconiego wykonywane być miały.

Art. II.

Ponieważ założenie Zakładu wyrobów alabastrowych w Brzozdowcach ma głównie na celu, podać miejscowej ludności sposobność nabycia fachowej biegłości w wyrabianiu przedmiotów z alabastru, a tem samem przysporzyć jej nowe źródło zarobku, Wydział krajowy zachowuje sobie na czas, dopóki wypożyczony w myśl Art. I. kapitał na założenie Zakładu wyrobów z alabastru w Brzozdowcach w całości zwróconym nie będzie, — prawo czuwania i kontroli nad tem, czy w ogóle przedsiębiorstwo rzeczone prowadzi się w warunkach niniejszą umową poszczególnionych, czy daje ludności miejscowej możność fachowego wykształcenia się i zarobkowania.

Kierunek wszakże artystyczny, przedmiotowy i kupiecki, należy wyłącznie i bezwarunkowo p. Leonarda Marconiego.

Art. III.

Otrzymałą pożyczkę 5.000 zł. obowiązuje się p. Leonard Marconi zwrócić funduszowi krajowemu ratami, a mianowicie: w ośmiu równych ratach rocznych po 625 zł., wyraźnie sześć set dwadzieścia pięć złotych w. a. bez procentu, począwszy atoli spłaty od trzeciego roku po otrzymaniu pożyczki, — tak, by uiszczając pierwszą ratę na dniu 15. kwietnia 1884 roku, płacił następne raty na tymże dniu każdego następnego roku, a w dniu 15. kwietnia 1891 roku uiścił się z ostatniej raty długu.

Art. IV.

Bezpieczeństwo pożyczonego kapitału 5.000 zł., jakoteż rocznych spłat onegoż, zapisuje p. Leonard Marconi na połowie realności swojej we Lwowie pod L. 976 $\frac{1}{4}$ położonej (Dom: 243 pag: 1 n. 9 haer.) na imię jego intabulowanej, niemniej na płacy swej, którą jako profesor c. k. Szkoły politechnicznej z kasy Skarbu Państwa pobiera, nakoniec na Zakładzie wyrobów z alabastru w Brzozdowcach, t. j. na budynkach, jakoteż wszelkich przyrządach i warsztatach tamże będących, i pozwala niniejszem, by prawo zastawu dla rzeczonej sumy 5.000 zł., spłacalnej w ośmiu rocznych ratach od 15. kwietnia 1884 począwszy po 625 zł. bez procentu, w stanie biernym realności pod L. 976 $\frac{1}{4}$ we Lwowie, i Zakładu wyrobów z alabastru w Brzozdowcach na rzecz funduszu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim, było intabulowane, — jakoteż pierwszeństwo do ewentualnego poboru ratalnych spłat z płacy profesorskiej p. Leonarda Marconiego w odnośnych księgach kasowych zanotowanem.

Art. V.

Gdyby według zdania Wydziału krajowego lub organów jego, do kontroli czynności Zakładu wyrobów z alabastru w Brzozdowcach ustanowionych (Art. II.) kierunek Zakładu nie odpowiadał celowi, przy założeniu jego wytkniętemu, — lub p. Leonard Marconi nie wypełniał

zobowiązań pod względem technicznym, w tej umowie określonych, w takim razie komisya znawców, złożona z dwóch delegatów Wydziału krajowego i z dwóch delegatów ze strony p. Leonarda Marconiego pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego rozpozna stan rzeczy na miejscu, i orzeka ostatecznie o powstałych kwestyach. — P. Leonard Marconi obowiązany zaś orzeczeniu komisji bezwzględnie i bez dalszego odwołania się zadość uczynić, w szczególności te zarządzenia przedsięwziąć, które pomieniona komisya dla dobra Zakładu za potrzebne uzna.

Gdyby pan Leonard Marconi nie stosował się do orzeczenia komisji lub zarządzeń onej nie wykonywał, Wydział krajowy będzie mocen zażądać niezwłocznego zwrotu całej lub nie spłaconej jeszcze reszty pożyczki 5.000 zł. na raz, albowiem w takim razie utracą p. Leonard Marconi prawo ratalnej spłaty udzielonej mu pożyczki bezprocentowej, i przyjmuje bezwarunkowo powyższe zastrzeżenie Wydziału krajowego.

P. Leonard Marconi przyznaje aktowi niniejszemu w myśl Art. III. Ustawy notaryalnej prawo natychmiastowej wykonalności pod względem spłaty sumy 5.000 zł., jak pojedynczych rat onej w terminach zapadłości, niniejszą umową oznaczonych.

